

STATISZTIKA

A környezetvédelmi szempontokat tartalmazó közbeszerzések 2019. évi alakulásának statisztikai elemzése

Rezső Orsolya, statisztikai elemző, Közbeszerzési Hatóság

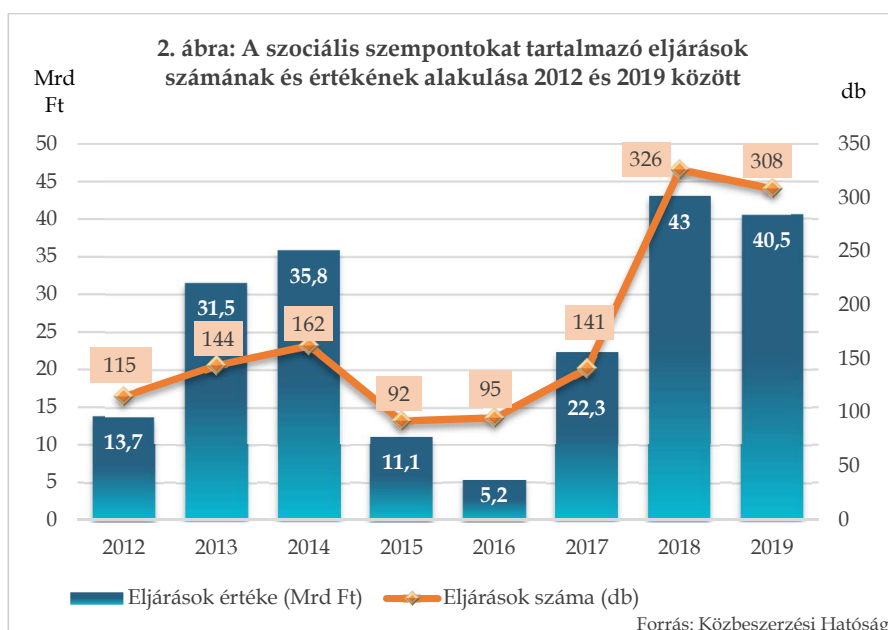
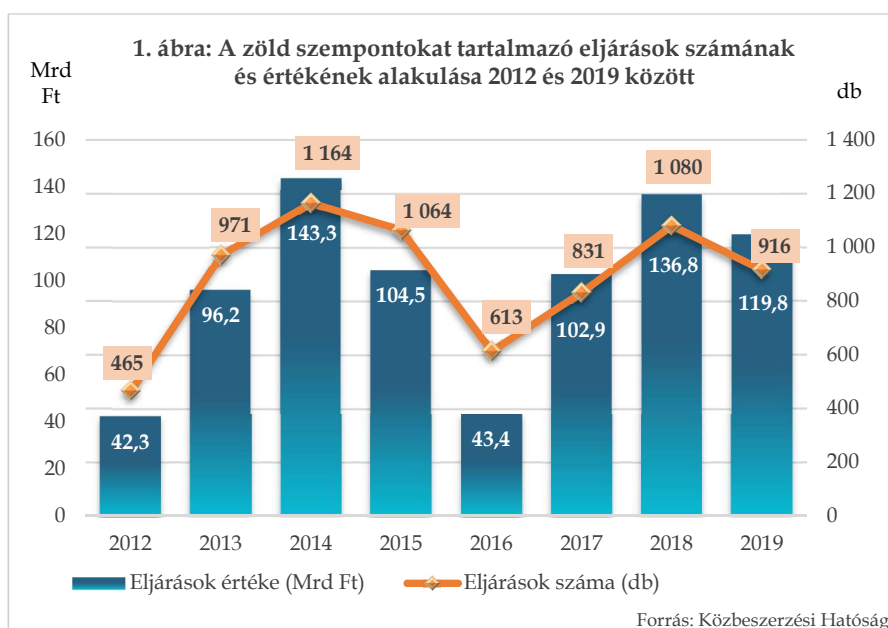
DOI: 10.37371/KEP.2020.6.5

Címszavak: közbeszerzés, zöld közbeszerzés, szociális közbeszerzés, fenntarthatóság, statisztika

A fenntartható fejlődés érdekében végzett tevékenységek keretén belül a Közbeszerzési Hatóság kiemelt céljai között szerepel, hogy a fenntarthatósági szempontok, azaz a környezetvédelmi (zöld) és szociális szempontok a közbeszerzési eljárásokban történő alkalmazásának fontosságára felhívja az érintettek figyelmét és ezt elsősorban az ilyen típusú közbeszerzési eljárásokkal kapcsolatos információk terjesztésével próbálja megvalósítani.

A jogszabályi környezet a 2012. évtől kezdődően teszi lehetővé az értékelési illetve egyéb követelményként a környezetvédelmi (zöld) és/vagy szociális szempontokat tartalmazó eljárások adatainak gyűjtését, amelyre csak a nemzeti eljárásrendben van lehetőség, miután a hirdetményminták hiányosságai miatt az uniós értékhatárokat elérő vagy meghaladó értékű eljárásokról nem állnak rendelkezésre az ilyen jellegű adatok. Az adatgyűjtést azonban az új uniós hirdetményminták bevezetése a jövőben lehetővé teszi majd.

Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy szemben a szociális szempontot is tartalmazó közbeszerzésekkel, a környezetvédelmi szempontokat magában foglaló közbeszerzések nagyobb arányt képviselnek, ezért ez a cikk inkább ez utóbbiak elemzésére helyezi a hangsúlyt.

A környezetvédelmi és szociális szempontokat tartalmazó közbeszerzések alakulását 2012 és 2019 között az alábbi grafikonok szemléltetik. (1. ábra, 2. ábra)

2019-ben 916 darab zöld szempontot tartalmazó közbeszerzési eljárás került lefolytatásra, összesen 119,8 milliárd Ft értékben. A diagramon jól látható, hogy mind az eljárások számában, mind az eljárások értékében kismértékű csökkenés következett be 2018-hoz viszonyítva.

Az alábbi táblázat (1. táblázat) a 2018. és 2019. évek zöld és szociális szempontokat is tartalmazó eljárásainak adatait mutatja be a nemzeti eljárásrendben lefolytatott közbeszerzésekre vonatkozóan.

2019-ben a nemzeti eljárásrendben lefolytatott közbeszerzési eljárások 12,6 százaléka tartalmazott környezetvédelmi, azaz zöld szempontot, így arányuk 1,2 százalékponttal csökkent a 2018. évi arányhoz (13,8%) képest. Az eljárások összértékének tekintetében, azok 14,5 százaléka tartalmazott környezetvédelmi szempontot a nemzeti eljárásrendben, és ez mindössze 0,2 százalékpontos csökkenést jelent a megelőző évi arányszámhoz (14,7%) viszonyítva.

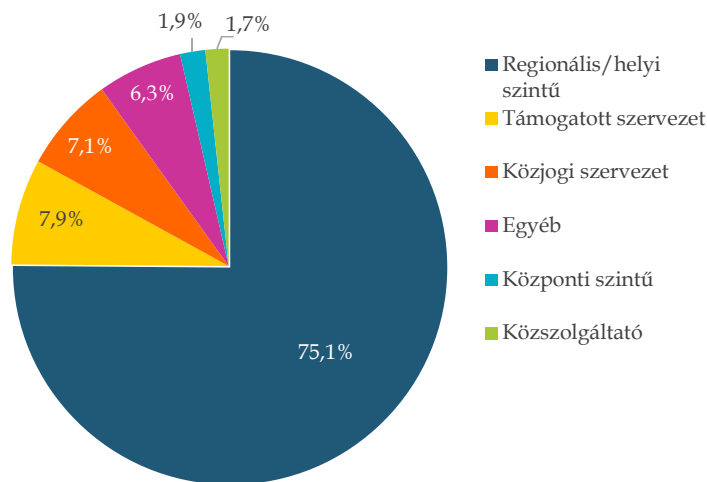
Az adatokból látható, hogy a nemzeti eljárásrendben lefolytatott zöld közbeszerzések értékeihez képest a szociális közbeszerzések számarányban és értékarányban is 5 százalék alatt maradnak.

2019-ben az ajánlatkérői csoportok esetében mind az eljárások számát, mind pedig értékét tekintve a regionális/helyi szintű intézmények vették figyelembe a legtöbbször a környezetvédelmi szempontokat a közbeszerzéseiken belül, hasonlóan a 2018-as évhez. A baloldali kördiagramból (3. ábra) jól látható, hogy a zöld közbeszerzések szinte pontosan háromnegyedét a regionális/helyi szintű ajánlatkérők bonyolították le, ugyanezek a közbeszerzések 62,7 százalékát tették ki a zöld eljárások

1. táblázat

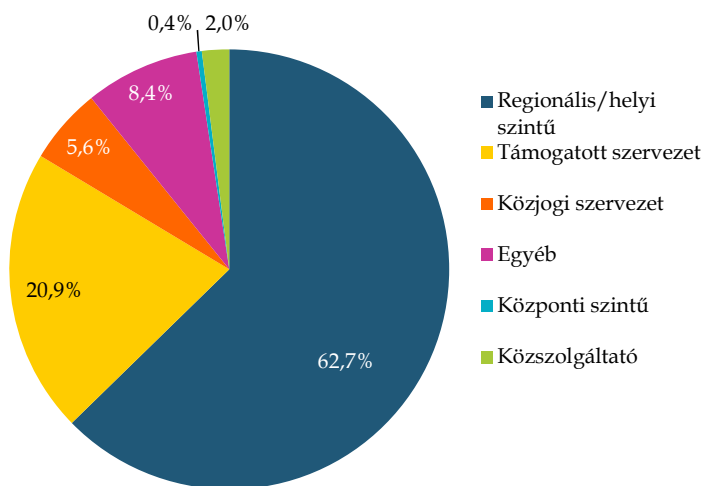
Eljárások jellege	2018. év				2019. év			
	Eljárások száma (db)	(%)	Eljárások értéke (Mrd Ft)	(%)	Eljárások száma (db)	(%)	Eljárások értéke (Mrd Ft)	(%)
Zöld szempontot tartalmazó eljárások	1 080	13,8%	136,8	14,7%	916	12,6%	119,8	14,5%
Szociális szempontot tartalmazó eljárások	326	4,2%	43	4,6%	308	4,3%	40,5	4,9%

3. ábra: A zöld közbeszerzések számának megoszlása (%) az ajánlatkérők típusa szerint, 2019-ben

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

4. ábra: A zöld közbeszerzések értékének megoszlása (%) az ajánlatkérők típusa szerint, 2019-ben

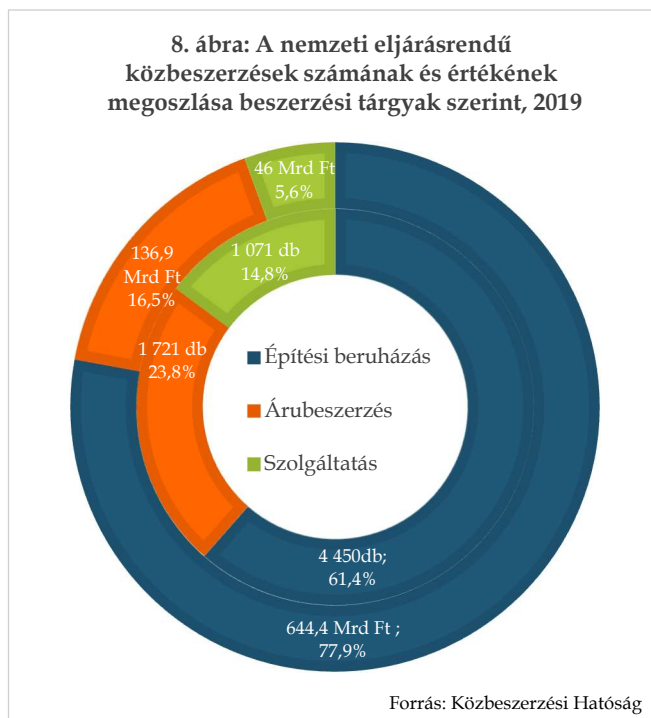
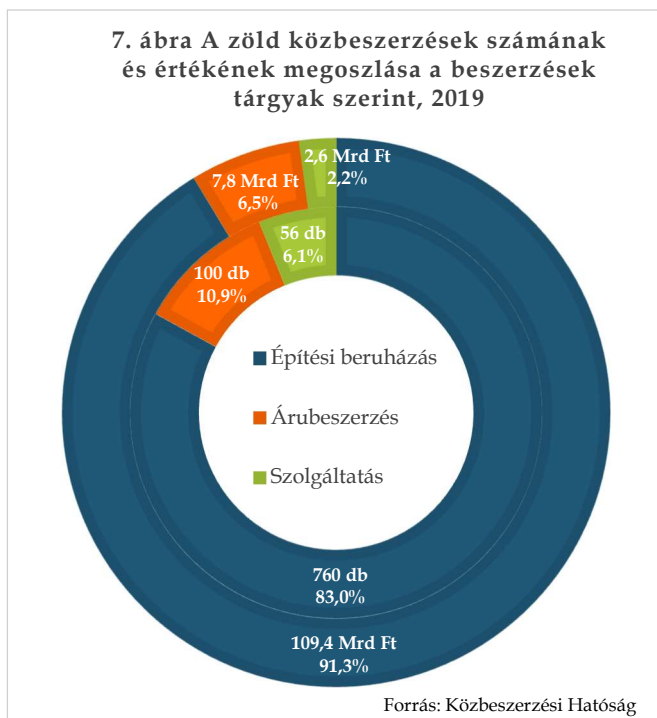
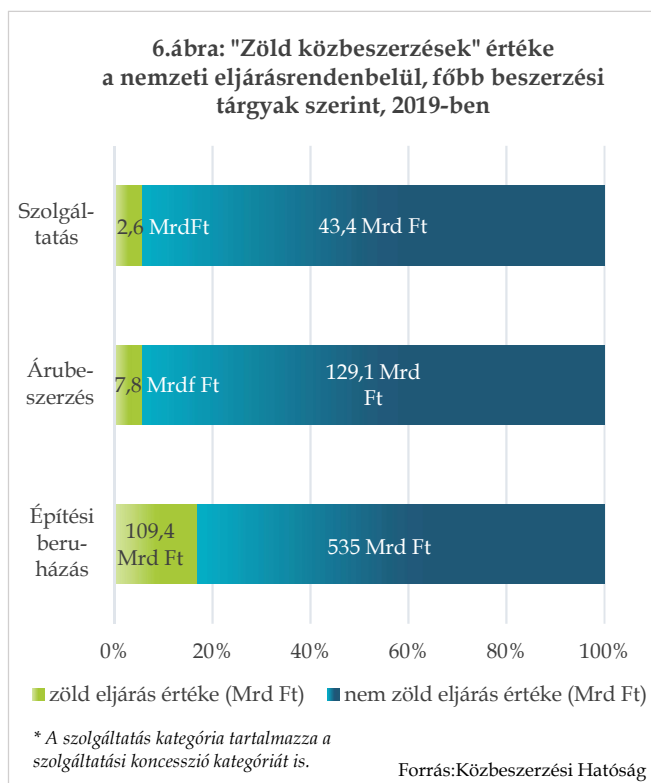
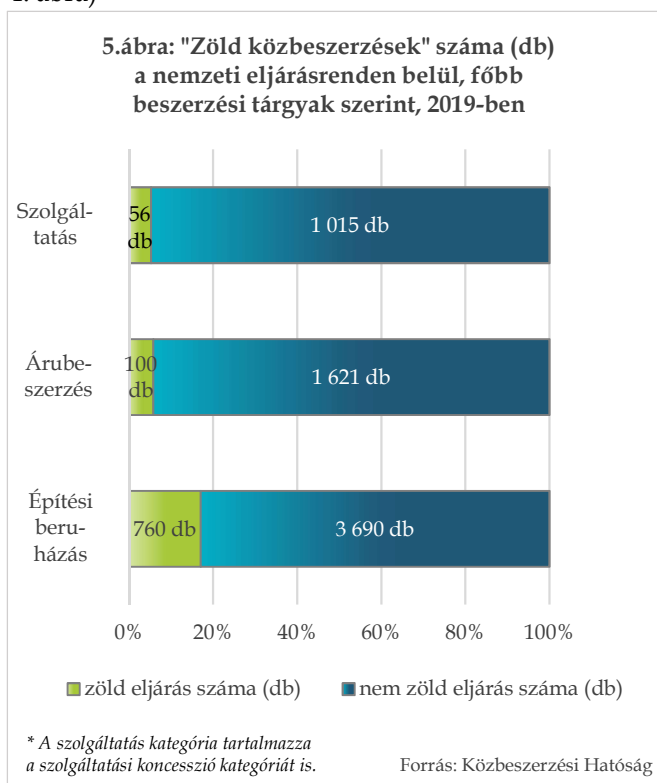

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

összértékének (4. ábra). A 4. ábrából az is látszik, hogy a zöld közbeszerzések összértékének ötöde a támogatott szervezetekhez kapcsolódik.

A zöld szempontot tartalmazó közbeszerzések számának és értékének ajánlatkérők szerinti megoszlását a 2019. évben az alábbi grafikonok szemléltetik. (3. ábra, 4. ábra)

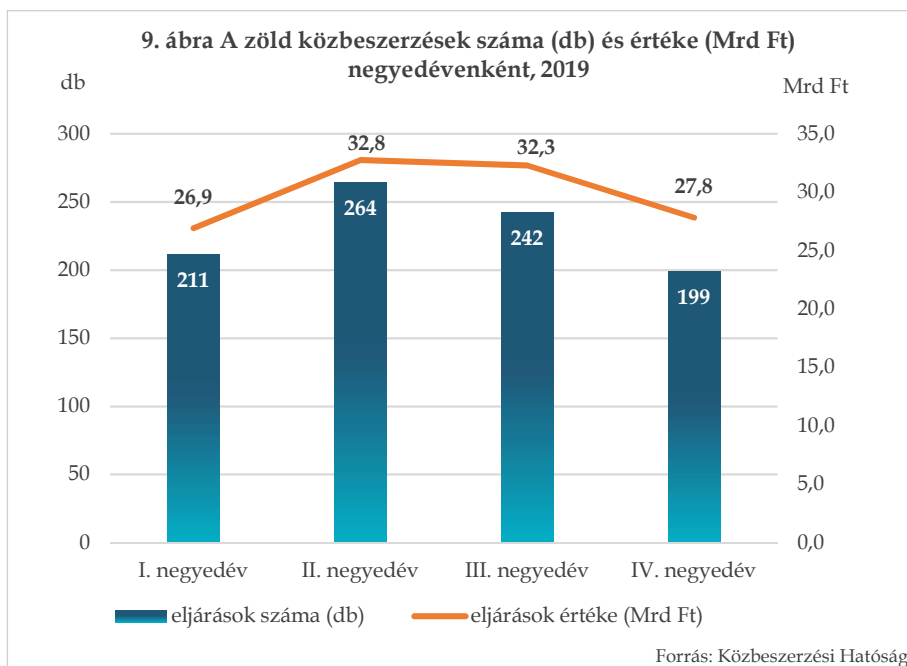
A 5. és a 6. ábra a nemzeti eljárásrenden belüli zöld szempontot tartalmazó közbeszerzések számának és értékének alakulását szemlélteti a főbb beszerzési tárgyak szerint, 2019-ben

lefolytatott építési beruházások számának és értékének 17-17 százaléka tartalmazott környezetvédelmi szempontot, az árubeszerzések illetve a szolgáltatások esetében ez az arány mind a számukat, mind az értéküket tekintve 5-6 százalék között volt csupán, tehát a nemzeti eljárásrendű árubeszerzés, illetve szolgáltatás tárgyú közbeszerzések csak 5-6 százalékaiban szerepelt zöld szempont.

A zöld szempontot tartalmazó eljárások beszerzési tárgyak szerinti megoszlásának vizsgálatakor a fenti két diagramot (7. és 8. ábra) összehasonlítva feltűnő, hogy a zöld szempontú közbeszerzési eljárások esetében mennyivel nagyobb az építési beruházások aránya, az eljárások számát tekintve 83%, szemben az összes nemzeti eljárásrendű közbeszerzéssel, ahol ez az arány 61,4%. Az értékarányok tekintetében is jelentős az eltérés: a nemzeti eljárásrendben az építési beruházások az eljárások összértékének 77,9 százalékát teszik ki, míg a zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások összértékének 91,3 százalékát adják az építési beruházások. Az árubeszerzésekhez, illetve szolgáltatásokhoz köthető közbeszerzési eljárásoknál elég ritkának mondható a zöld szempontok figyelembevétele, arányuk számban és értékben is jelentősen elmarad az összes nemzeti eljáráson belüli értékekhez képest.

Ha a zöld szempontot tartalmazó közbeszerzési eljárások negyedévenkénti megoszlását vizsgáljuk (lásd: 9. ábra), megállapíthatjuk, hogy viszonylag nagyobb, 7,1 százalékpontos különbség tapasztalható a II. és a IV. negyedév között az eljárások számában. A legtöbb zöld szempontot tartalmazó közbeszerzési eljárást a II. negyedévben bonyolították le (264 db-ot 32,8 Mrd Ft értékben), míg a legkevesebbet a IV. negyedévben (199 db, 27,8 Mrd Ft értékben). Általánosságban is elmondható, hogy az utolsó negyedévben a legkevesebb a közbeszerzési eljárások száma és a II. vagy a III. negyedévben a legtöbb, de az összes

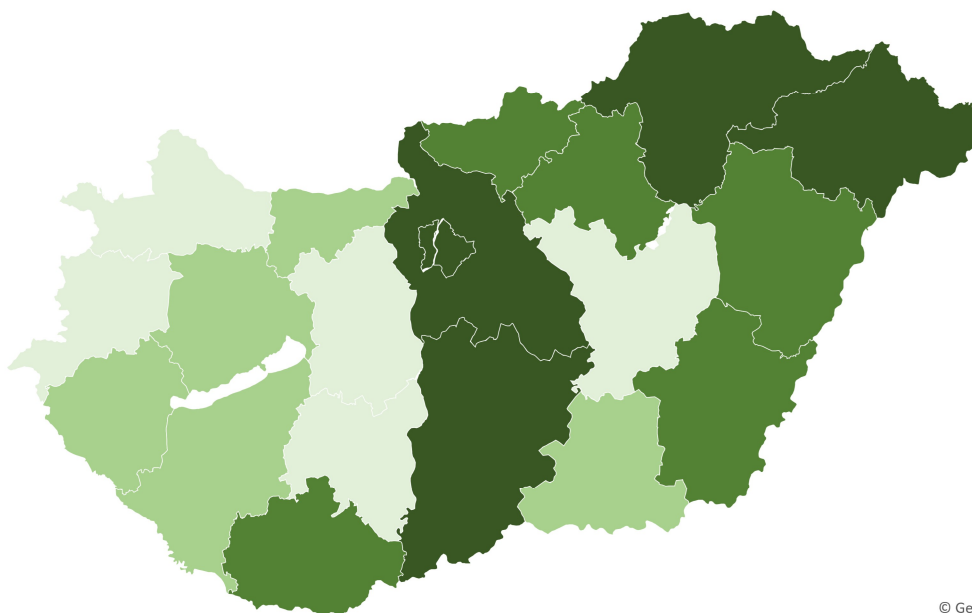

közbeszerzési eljárás tekintetében mind számarányban, mind pedig értékarányban kevesebb, mint 5 százalékpontos az eltérés az egyes negyedévek között. A zöld szempontot tartalmazó közbeszerzési eljárások negyedévenkénti értékeit tekintve már egyenletesebb a megoszlás, és érdekes módon, nem a negyedik, hanem az első negyedévben a legkisebb a megkötött zöld szempontú eljárások összértéke, 26,9 Mrd Ft, azonban csak 4,8 százalékponttal marad el a legmagasabb II. negyedévi adatnál, ami 32,8 Mrd Ft értéket tesz ki.

Amint az a térképből (10. ábra) és a hozzá tartozó 2. táblázat¹ adataiból is látható, 2019-ben a zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások majdnem a fele, 48 százaléka csak 5 megyére korlátozódik: Borsod-Abaúj-Zemplén-, Szabolcs-Szatmár-Bereg-, Bács-Kiskun-, Pest megye és Budapest. Ebből a nézőpontból is nagyon releváns a Közép-magyarországi régió, azaz Budapest és Pest megye, ahova a zöld közbeszerzések majdnem a negyede, pontosabban 23,21 százaléka köthető. 20 megyéből 14-ben 5,2 % alatt marad a zöld eljárások számaránya. A térképről az is jól látszik, hogy a nyugat-magyarországi megyékben nem annyira jelentős a zöld szempontok figyelembevétele, mint az északi, keleti, illetve déli megyékben.

¹ Az ábra és a táblázat nem tartalmazza azon eljárások adatait, amelyeknél több ajánlatkérő szerepelt.

10.ábra: A zöld szempontú közbeszerzési eljárások számarányának megoszlása az ajánlatkérők megyéje szerint kvantilisekre bontva

Szolgáltató: Bing
© GeoNames, Microsoft, TomTom

A közbeszerzési eljárások európai uniós támogatása mindig valamilyen tényleges operatív programhoz/projekthez kapcsolódik. A 11. ábrán a legjelentősebb projektek szerinti bontásban kerültek ábrázolásra a zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások. Amint azt a grafikon is mutatja, a legtöbb európai uniós támogatásban részesült zöld szempontú közbeszerzés a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programhoz (TOP) kapcsolódott 2019-ben, miközben az eljárások értékét tekintve is ez a program szerepelt az első helyen (301 db eljárás, 41,4 Mrd Ft értékkel, több mint 58 százalékos hányadot képviselve az összes EU-s forrású közbeszerzésen belül). Második helyen mind számban, mind értékben a Vidékfejlesztési Programhoz (VP) köthető zöld eljárások álltak (68 db, 9,4 Mrd Ft). A harmadik helyre számértékben az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) került 56 db eljárással 3,4 Mrd Ft értékkel, de az eljárások értékét tekintve a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) szerepelt a 3. helyen 7,5 Mrd Ft összértékkel, ez 31 db eljárást foglalt magában, ami az eljárások számát tekintetében csak a negyedik legmagasabb. A

2. táblázat

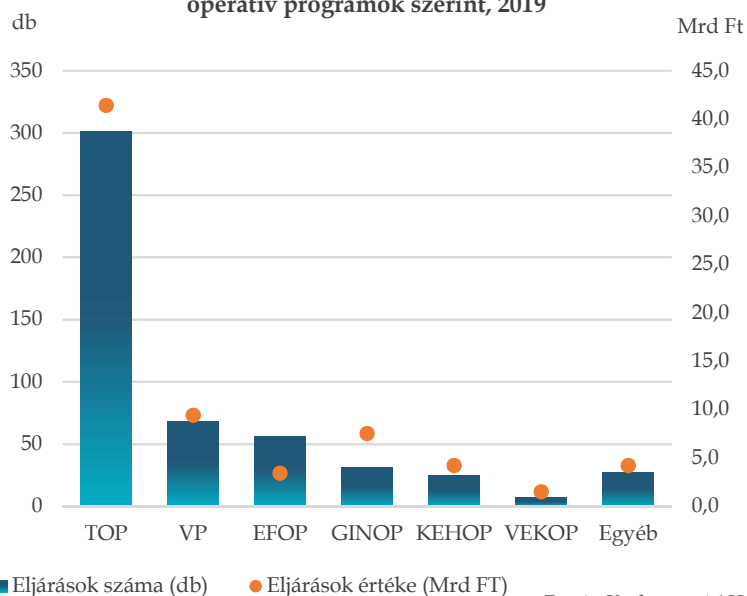
Megye	Megye kód	Eljárások száma (db)	Eljárások számának aránya (%)	Eljárások értéke (Mrd Ft)	Eljárások értékének aránya (%)
Jász-N.-Sz.	16	13	1,4%	1,2	1,0%
Vas	18	18	2,0%	1,5	1,3%
Győr-M.-S.	08	19	2,1%	2,0	1,7%
Fejér	07	23	2,5%	4,1	3,5%
Tolna	17	24	2,6%	2,5	2,1%
Zala	20	25	2,8%	1,8	1,5%
Csongrád	06	28	3,1%	6,2	5,2%
Somogy	14	29	3,2%	2,4	2,0%
Komárom-E.	11	30	3,3%	4,5	3,8%
Veszprém	19	36	4,0%	4,5	3,8%
Békés	04	39	4,3%	7,5	6,3%
Nógrád	12	42	4,6%	5,2	4,4%
Heves	10	43	4,7%	4,5	3,8%
Baranya	02	47	5,2%	8,1	6,8%
Hajdú-Bihar	09	57	6,3%	10,1	8,5%
Szabolcs-Sz.-B.	15	57	6,3%	11,9	10,1%
Bács-Kiskun	03	63	6,9%	6,3	5,3%
Pest megye	13	96	10,6%	10,2	8,6%
Borsod-A.-Z.	05	105	11,6%	9,2	7,8%
Budapest	01	115	12,7%	14,7	12,4%

Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) szerepelt az ötödik helyen 25 db 4,2 Mrd Ft összértékű zöld közbeszerzéssel. Meg kell említeni még a hatodik helyen a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Programot (VEKOP), melyhez 7 db olyan eljárás tartozott, amely zöld szempontokat tartalmazott,

összesen 1,5 Mrd Ft értéket képviselve. A darabszámban 1 százaléknál kisebb arányt képviselő programok összevontan az „Egyéb” kategória alatt kerültek feltüntetésre, ide tartozott többek között az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP), a Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP), Interregionális (országok közötti) együttműködési programok és a LIFE program. Ez utóbbi az Európai Unió környezetvédelmi, természetvédelmi, éghajlat-politikai projekteket támogató pénzügyi eszköze.

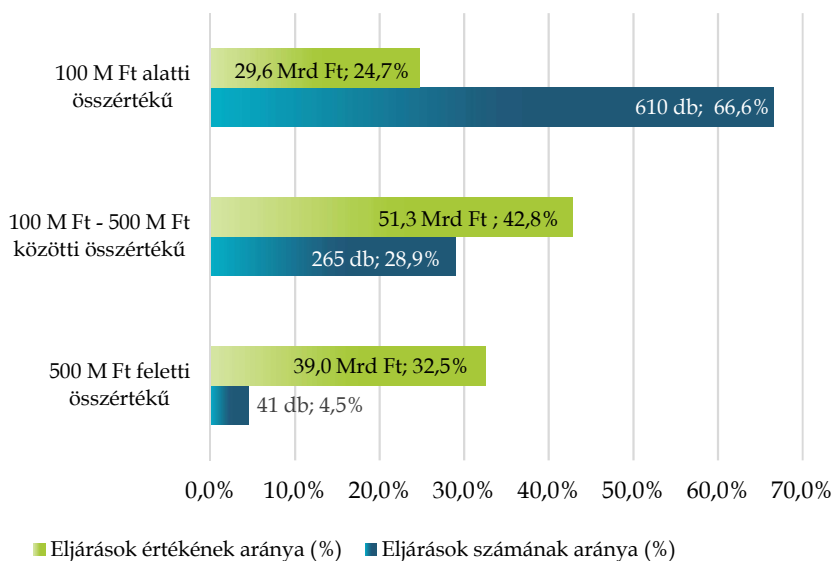
A zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárásokat érték kategóriák szerint vizsgálva (12. ábra) azt a következtetést vonhatjuk le, hogy 2019-ben azon eljárások száma volt a legnagyobb (610 db, 66,6 százalékos arányt alkotva az összes zöld eljárás számán belül), amelyek értéke kevesebbnek bizonyult 100 millió forintnál, tehát a zöld szempontok sok, viszonylag kis értékű közbeszerzéshez kapcsolódtak. Ugyanakkor a 100 millió és 500 millió forint közötti zöld eljárások száma is jelentősnek mutatkozott (265 db, 28,9 százalékos aránnyal 51,3 Mrd Ft összértékben). Az 500 millió forint feletti kategóriába mindössze 41 db zöld eljárás esett, ami az összes zöld közbeszerzések számát tekintve 4,5 százalékos arálynak felelt meg, viszont igen számottevő 39 Mrd Ft összértéket képviseltek, ami 32,5 százalékos arányt jelentett.

11. ábra: EU-s támogatásokban részesült zöld közbeszerzési eljárások száma (db) és értéke (Mrd Ft) operatív programok szerint, 2019

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

12. ábra: A zöld közbeszerzési eljárások számának és értékének aránya (%) érték kategóriák szerint, 2019

Forrás: Közbeszerzési Hatóság